

MARC BLOCH

Marc Bloch (celým jménem Marc Leopold Benjamin Bloch) se narodil 6. července 1886 v Lyonu do židovské rodiny. Jeho otec byl profesorem historie zabývajícím se starověkem. Marc Bloch studoval na elitní škole École Normale Supérieure, dále v letech 1908-9 studoval v Berlíně a Lipsku.

Během první světové války bojoval čtyři roky u pěchoty a stal se důstojníkem oceněným za statečnost.

Po válce byl povolán na univerzitu ve Štrasburku, která se měla stát výkladní skříní francouzské kultury. Zde se také seznámil s Lucienem Febvrem, se kterým společně založili školu Annales roku 1929. Škola Annales kladla důraz na sociální dějiny, narozdíl od stále převládajících politických dějin. Pro Annales je také typická mezioborová provázanost s humanitními (antropologie, sociologie, psychologie, etymologie), ale i přírodovědnými a exaktními obory (geografie, statistika, demografie, klimatologie).

Roku 1936 přešel Bloch na Sorbonnu, kde působil jako profesor ekonomických dějin. V roce 1939 při mobilizaci Bloch opustil univerzitu a nastoupil do armády v hodnosti kapitána. Po porážce Francie neposlechl výzev svých přátel k odchodu z Francie a dále působil jako profesor v Clermont-Ferrandu a v Montpellieru.

Od roku 1942 byl Bloch aktivní v odboji. Jeho krycí jméno bylo Narbonne. Byl však zatčen vichystickou policií, předán gestapu, mučen a zastřelen 16. června 1944 v Saint Didier de Formans poblíž Lyonu.

Dílo:

- Rois et serfs. 1920 – disertace
- Králové divotvůrci : studie o nadpřirozenosti přisuzované královské moci, zejména ve Francii a Anglii. 1924 (česky vyšlo v roce 2004)
- Les caractères originaux de l'histoire rurale française. 1931
- Feudální společnost. 1939–1940 (česky vyšlo v roce 2010)
- Podivná porážka : svědectví z roku 1940. 1940, vydáno posmrtně 1946 (česky vyšlo v roce 2007)
- Obrana historie aneb Historik a jeho řemeslo. 1967, nedokončená a vydaná posmrtně (česky vyšlo v roce 1967)

Marc BLOCH, Feudální společnost. Přeložila Irena Kozelská. Praha, Argo 2010, 522.s, ISBN 978-80-257-0236-9.

Pro Marca Blocha, respektive školu Annales, je typický zájem o sociální dějiny, což se možná nejvíce ze všech jeho děl odráží právě v této monografii. Samotné dílo patří k tomu nejvýznamnějšímu, co Marc Bloch vytvořil.

Zájem autora o sociální problematiku (sociální dějiny) může být patrný už ze samotného názvu této monografie. Autor se nezabývá politickými dějinami, ale sociální tematikou, každodenním životem a postavením člověka žijícího na nejnižším společenském stupni až po nejvýše položené feudály.

Teď se ale už pojdme podívat na knihu samotnou. Jedná se v pravdě o vyčerpávající dílo, které svého čtenáře na více než 500 stranách, včetně poznámek, uvede do světa středověké společnosti. Autor se zaměřil na západní Evropu, což v pojetí Francouze znamená Franckou říši a země, které se jejím rozpadem zrodily, tedy Francii a Svatou říši římskou. Dále se v knize zobrazují poměry v Anglii, Španělsku a Itálii. Tyto oblasti vytvářejí komparativní vzorek, se kterým Bloch v díle pracuje. Autor občas zavítá i do dalších oblastí, jako je severní Evropa, střední Evropa (s menší zmínkou i o Velkomoravské říši) a další končiny, které měly dle jeho názoru vliv na formování západní Evropy a západní společnosti.

Knih samotná je tvořena dvěma díly. Díly jsou členěny na části a části obsahují jednotlivé knihy. Už z tohoto samotného dělení musí být patrné o jak rozsáhlé dílo se jedná a jaký význam mu sám autor přisuzoval. V knize nalezneme až zarážející množství odkazů na jednotlivé prameny, které autor použil při psaní tohoto díla.

Dílo se velkou měrou dotýká oblasti sémantiky a etymologie jako takové. Nenajdeme snad jedinou kapitolu, kde by se nerozebíral původ, význam a šíření slov jako je např. léno, vazal, beneficium atd. Člověku se téměř točí hlava z této jazykovědné smršti, která provází čtenáře od prvních stránek až po samotný závěr knihy.

Bloch se ve svém díle věnuje období 9.-13. století, které ještě dále on sám dělí na první feudální věk (9. století-1050) a druhý feudální věk (1050-1250). Je to období formování evropských států. Období, započaté vrcholem Francké říše a jejím následným rozpadem. Je to doba, kdy se zrodila evropská společnost s jejími, církevními, kulturními, společenskými a politickými zvyklostmi.

Tato kniha ale nepodléhá chronologii. Kdo by čekal, že se na začátku knihy objeví v 9. století uprostřed dobovatelských nájezdů, drancujících západní Evropu a postupně se dostane přes několik epoch do 13. století a konce křížových výprav, byl by na omylu. Kniha je složená z mozaiky sociálních zákonitostí a vazeb, které jsou zde vyobrazeny bez ohledu (neplatí zcela úplně) na časový vývoj.

Začátek díla autor zasadil do období vrcholu karlovske dynastie, což nás od Francouze nemůže snad ani překvapit. V této době ale započali i další události, které Bloch ze svého pohledu Západoevropana nazval posledními nájezdy. Měl zde na mysli nájezdy Arabů z jihu, Maďarů z východu a Normanů ze severu. Jednalo se o neklidnou dobu, plnou krutostí, která započala bouřlivý, dynamický vývoj evropské společnosti, který se už nikdy nezastavil. Toto období dokázal Bloch vykreslit velmi poutavě, často až s roztomilým cynismem.

Zatímco Maďaři a Normané se stali sami nedílnou součástí evropské společnosti, Arabové byli postupně z Evropy vytlačeni. I přesto měli samozřejmě obrovský vliv na dané období. Koneckonců např. ražba mincí byla 9. století doménou Byzantinců a dále Arabů. Byli to také Arabové, kteří ovládali značnou část Středozevního moře a čile zde obchodovali s otroky.

Pokud můžeme v této monografii hovořit o pomyslné časové bariéře, tak je tomu v případě prvního a druhého feudálního věku. První feudální věk byl dobou, kdy se formovaly budoucí západoevropské státy nebo tento vývoj započali. Byla to doba, kdy ještě platily staré barbarské zákoníky vedle římského a církevního práva. Byla to doba, kdy ještě západní Evropa nebyla natolik silná, ať už hospodářsky nebo vojensky, aby představovala tu nezdolatelnou mocnost, jakou se měla na příští staletí stát.

První feudální věk byl dobou, kdy se vzdělanost uchovávala a rozvíjela výhradně v církevních kruzích a kdo se chtěl vzdělaným stát, ten se musel do světa kanovníků alespoň dočasně uchýlit, případně si opatřit vzdělaného vychovatele z tohoto prostředí, což si samozřejmě mohli dovolit pouze lidé z vyšších kruhů. První feudální věk také znamenal vyvrcholení christianizace nově přichozích skupin obyvatel, dobyvatelů, kteří se postupně naučili usedlému způsobu života a plně se začlenili do rodiny evropských národů. Mluvíme zde o Normanech a Maďarech, i když Maďaři se však neusadili v západní Evropě, ale až za hranicí Francie Orientalis (Svaté říše římské), v Karpatské kotlině.

Tento vývoj samozřejmě nemůžeme vysledovat u Arabů, kteří se po porážce u Poitiers roku 732, kterou jim uštědřil francký majordomus Karel Martel, stáhli na Pyrenejský poloostrov a zde vytvořili Kordovský emirát. Ovládali i další území, ať už jde o souostroví Baleár, Korsiku, Sardinii či Sicílii. Arabové měli svého času v držení i menší oblasti v jižní Francii, např. kolem jejich základny ve Freinetu. Z dnešního pohledu je až neuvěřitelné, že se Arabové odvážili přepadat obchodníky a cestující na alpských stezkách.

Muslimové ale byli nezačlenitelní do rodiny evropských křesťanských států a tak je nemohlo potkat nic jiného, než postupný ústup z Evropy.

Druhý feudální věk znamenal ve srovnání s epochou předešlou hospodářskou revoluci, jak ji nazval sám Bloch. Byl dobou, kdy se dotvořilo a ustálilo postavení pána a podřízené osoby. Dobou, kdy se evropská hospodářská, vojenská a kulturní moc dostala na úroveň svých největších konkurentů v podobě Byzance a muslimského světa a v mnoha ohledech je předčila.

Problematika mezilidských vztahů, jejich vazeb, nadřazenosti a podřízenosti, to je přesně to, oč ve Feudální společnosti běží. Bloch detailně rozebírá vývoj společenského uspořádání a jeho bystrému oku neunikne ani ten nejprostší sedlák v Asturii. Feudální společnost je de facto velice kvalitní učební text ke zkoušce z medievalistiky.

Čtenář se dozví jakým způsobem se provádělo homagium i to, jak se rozšířilo z franckého prostředí. Dozví se, jaký byl rozdíl v oblenění německého vazala a italského. Zjistí ve kterých zemích bylo největší množství alodů a co to vlastně alod byl. Získá přehrně informací o změnách v postavení vazala a jeho roli válečníka ve službách svého pána. Dozví se o udělování beneficia, pokrevních vazbách a pokrevní mstě, která byla natolik silná a samozřejmá, že se odráží i v zákonících nebo spíše v záznamech soudních procesů (u šlechticů), kde je krevní msta považována nejen za normální, nýbrž i za správnou.

Pokud někdo pochybuje o tom, že je Marc Bloch jednou z ikon sociálního dějepisectví, tak ať si přečte Feudální společnost. Pro člověka znalého především běžný politický styl je Bloch zajímavým zpestřením, které se však po dvě stě stranách stává poněkud vyčerpávající. Ale kdo jde číst Blocha, ten jistě neočekává plytké povídání na padesáti stranách.

V úvodu Marc Bloch prohlásil, že se kniha zabývá feudální společností v západní Evropě. Přesnější by bylo říci, že se zabývá poměry ve Francii a dalších částech západní Evropy. Pokud jsem měl na začátku pocit, že se Blochovi podařila až nečekaná vyváženost, postupně jsem tento názor ztrácel. I když toto vyjádření není zcela přesné. Nejde o to, že by toto zaměření bylo v něčem na škodu, jen by bylo přesnější, kdyby sám Bloch uvedl, že se zabýval poměry ve Francii a zbylé západní Evropě nebo rovnou nazval celou knihu Feudální společnost ve středověké Francii.

Jedním z důvodů, proč jsem si vybral tuto knihu bylo to, že jsem si sám potřeboval ujasnit znalosti o společenských vztazích a postavením lidí ve středověku. V tom mi tato kniha nepomohla. Naopak mě donutila ještě více přemýšlet a klást si další a další otázky.

Vyložit obsah tohoto díla není vůbec jednoduché a nevím, nakolik se mi to podařilo. Feudální společnost je úžasné dílo. Marc Bloch nás kouzelným způsobem vtáhne do středověku a rozkryje nám před sebou obraz společnosti se všemi jeho detaily.

Lituji, že z mé suché a těžkopádné recenze není možná patrná pravá podstata této knihy. Feudální společnost je výpravná podívaná pro člověka, který se nezalekne rozsahu této monografie a dokáže se ponořit prostřednictvím Marca Blocha do světa středověku. Jedná se vskutku o velkolepé dílo.